

Accelererande syrebrist

Rapport från Östersjön / Rekordstor syrebrist på botten - men havsörnen är tillbaka

ÖSTERSJÖN

Hur mår Östersjön? Jo tack, det finns både glädjande och oroande tendenser. Nyligen höll Jan Andersson, enhetschef vid Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser, en föreläsning kring läget i Östersjön på SKB i Oskarshamn.

Han utgick från rapporten Havet 2012 som kom förra året.

- Syrebristen i Östersjön är kanske det allvarligaste problemet.

De senaste 10-15 åren har problemet accelererat. Det finns en rekordstor utbredning av syrefria bottenar i Östersjön.

Vad beror syrebristen på? En orsak är läckage av näringsämnen från jordbruksmark. En ökad näringstillförsel till havet gör att syret i bottenvattnet förbrukas när ökade mängder organiskt material (alger, växter, djur) faller till botten och bryts ned. Då blir det syrebrist.

Inflödena är för små

Syrebristen hänger också på att inflödena till Östersjön är för små för att räcka till att ersätta syrekonsumtionen i djupvattnet. De senaste 40 åren har bara tre större inflöden skett.

15 procent av botten saknar syre och 28 procent av botten är påverkad av syrebrist. Det kan jämföras med läget från 1960-talet, då i genomsnitt fem procent av bottenarna i Egentliga Östersjön, inklusive Rigabukten och Finska viken var helt syrefria samt 22 procent var påverkade av syrebrist.

SYREBRIST. Den stora utbredningen av syrefria bottenar i Östersjön är bekymmersam. FOTO: HELEN EDVALL

? Men finns det någon chans till återhämtning?

- Det kommer ta lång tid, säkert åtskilliga decennier år skulle jag tro.

Men det finns goda tecken av förbättringar i Östersjön. Till de mer glädjande upptäckterna hör havsörnens återkomst.

- Det häftigaste som hänt, det är att havsörnen har kommit tillbaka. Att ett djur som står högst på näringskedjan kan återhämta sig när människan sätter in åtgärder.

Havsörnarna har nu nått tillbaka till samma reproduktionstakt nära den som rådde före 1950-talet.

- Jag ser havsörn nästan varje dag när jag tittar ut

från mitt kontor i Simpevarp, säger Jan Andersson.

Det är samma sak med sälarna. Efter att ha varit riktigt illa ställt sedan den

MAGRA. Östersjöns sälar får allt tunnare späcklager. FOTO: TOMAS KÖNIGSSON

svåra miljögiftssituationen på 1970-talet så har de nu kommit tillbaka. Men det finns orosmoln.

- De har blivit magrare,

TILLBAKA. Miljögifter som DDT och PCB gjorde att reproduktionsförmågan minskade drastiskt hos havsörnarna. Men nu är de tillbaka igen, under de senaste 20 åren har havsörnarna ökat snabbt. FOTO: LARS PEHRSSON/SCANPIX

man misstänker att de inte har tillräckligt att äta, säger Jan Andersson.

Läget för torsken har varit mycket kritiskt.

- Fisket fick ta mycket stryk, men det är inte bara fiskets fel. Reproduktionen slutade fungera, säger Jan Andersson.

Senast i mars i år så beskrev Sveriges Yrkesfiskares Ekonomiska förening, SYEF, läget för torskebeståndet som akut.

När det kommer till beståndets tillväxt så är man försiktigt positiv.

- Man kan ana en uppgång. Men det är en bra bit kvar till toppen, säger Jan Andersson.

ANNSOFIE JOHANSSON
annsofie.johansson@ostran.se

POSITIVT

- ✓ Torskebeståndet ökar. Den gemensamma förvaltningsplanen för torsk i Östersjön som EU antog 2007 har visat resultat.
- ✓ Sälstammarna växer stadigt sedan den svåra miljögiftssituationen på 1970-talet.
- ✓ Havsörnarna nått tillbaka till reproduktionstakt nära den som rådde före 1950-talet.

NEGATIVT

- ✓ Rekordstor yta med syrefria bottenar, områdena ligger fortfarande på en nära tre gånger högre nivå än före år 2000.
- ✓ Förhöjda miljögiftshalter. De svårnedbrytbara miljögifterna som dioxiner, PCB och DDE förekommer generellt fortfarande i högre halter i organismer från Östersjön än Västerhavet. Halterna är fortfarande så höga i fet fisk från Östersjön att vi måste ha kostrekommendationer för flickor och kvinnor i fertil ålder.

